

Анна Чубенко

здобувачка вищої освіти 3 курсу
Навчально - наукового інституту права та
інноваційної освіти Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Сучасні кримінологічні теорії – світовий рівень та впровадження в Україні*

Сучасні кримінологічні теорії і концепції представляють собою важливі інструменти для глибшого розуміння причин і наслідків злочинної поведінки. До найбільш актуальних з них належать стратифікація, конфлікт культур, інтеракціонізм та стигматизація. Ці концепції не тільки пояснюють природу злочинності, але й відкривають нові підходи до боротьби з нею.

Концепція стратифікації в кримінології з'явилася під впливом соціології і ґрунтується на уявленні про структуру суспільства як таку, що складається не тільки з класів, але й з різноманітних соціальних груп (страт), які створюються на основі різних аспектів, таких як професія, національність, вік, ідеологічні погляди та інші чинники. Між цими групами можуть виникати суперечності та конфлікти, що іноді стають джерелом соціального невдоволення і провокують злочинну поведінку. Окремим проявом конфліктів між соціальними групами є конфлікт культур. Він виникає тоді, коли різні культурні групи, такі як мігранти та корінне населення, стикаються з труднощами адаптації до нових умов життя. Прикладом може служити ситуація в США, де питома вага злочинів серед мігрантів, що перебувають у країні нещодавно, значно перевищує відповідні показники серед інших верств населення. Така ситуація демонструє, що конфлікти між культурами можуть ставати ґрунтом для злочинної діяльності, що підтверджує доцільність застосування концепції стратифікації для розуміння злочинів, пов'язаних із міжнаціональними конфліктами [1, с. 8].

Інтеракціонізм, або теорія взаємодії, базується на принципі, що злочинна поведінка виникає в результаті взаємодії між особистістю та соціальним середовищем. У межах цієї теорії злочинність розглядається як складний процес, у якому негативні нахили особистості та несприятливі обставини грають важливу роль. Ця концепція значно збагатила радянську кримінологію, яка використовувала ідеї інтеракціоністів для пояснення механізмів вчинення злочинів. Наприклад, злочин може бути наслідком зустрічі особи з негативними схильностями з несприятливою життєвою ситуацією. Це дає змогу глибше розуміти психологічні і соціальні чинники, що сприяють злочинній поведінці, і застосовувати ці знання для профілактики злочинів [2, с. 46].

Стигматизація, або таврування, стосується соціальних та психологічних наслідків оголошення людини злочинцем. Після винесення вироку особа отримує суспільне тавро, яке позначає її як небезпечну та «нижчу» у соціальному плані. Це не тільки спричиняє негативне ставлення з боку суспільства, але й підштовхує колишнього злочинця до засвоєння ролі правопорушника, що може призвести до повторних злочинів. Таврування

* Наукова керівниця – *Ірина Шило*, викладачка кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпровського державного університету внутрішніх справ

також має серйозні наслідки для реабілітації. Воно ускладнює соціальну адаптацію колишніх злочинців і збільшує ризик їх повернення до кримінального середовища. Тому концепція стигматизації має велике значення для розробки кримінальної політики, зокрема у сфері ресоціалізації та правової освіти громадян. Викорінення таких стереотипів є важливим аспектом зниження рівня рецидивної злочинності.

У другій половині ХХ століття, особливо з початку 60-х років, у західних країнах, зокрема США, почали активно проводити прикладні кримінологічні дослідження. Ці дослідження спрямовані на аналіз злочинності серед молоді, у сім'ях, організованої та «білокомірцевої» злочинності. Такі дослідження часто фінансуються як державою, так і приватними компаніями, благодійними організаціями та іншими структурами. Великий інтерес до кримінологічних досліджень свідчить не тільки про збільшення масштабів злочинності, але й про зростаючу свідомість суспільства, яке прагне вдосконалювати кримінально-правові механізми та зменшувати злочинність шляхом впровадження нових підходів і практик. Сучасні кримінологічні теорії, такі як стратифікація, конфлікт культур, інтеракціонізм та стигматизація, мають важливе значення для розуміння природи злочинності в сучасному світі. Вони дозволяють повному поглянути на взаємодію між особистістю та соціальним середовищем, вивчити механізми формування злочинної поведінки і запропонувати раціональні методи профілактики злочинів [3, с. 78].

Україна як країна, що інтегрується до європейського простору, активно впроваджує елементи сучасних кримінологічних теорій у свою кримінально-правову політику. Цей процес включає адаптацію іноземного досвіду та врахування національних особливостей.

Україна має проблеми з соціальною дезорганізацією, особливо в регіонах, які постраждали від війни та економічної кризи. Дезінтеграція соціальних інститутів у цих регіонах створює сприятливі умови для розвитку злочинності. Застосування теорії соціальної дезорганізації у цих регіонах може допомогти в розробці стратегій відновлення соціальних зв'язків та підтримки стабільності. Злочинність серед молоді є важливою проблемою для України. Впровадження теорії соціального навчання може стати ефективним підходом у роботі з молодіжними кримінальними угрупованнями. Програми соціальної реабілітації, орієнтовані на навчання та позитивне моделювання, можуть допомогти знизити рівень злочинності серед молоді.

В Україні активно впроваджуються підходи, засновані на теорії раціонального вибору. Зокрема, збільшення покарань за тяжкі злочини, покращення роботи правоохоронних органів і модернізація системи відеоспостереження спрямовані на підвищення рівня безпеки і зменшення можливостей для вчинення злочинів. Українська пенітенціарна система також враховує наслідки стигматизації колишніх засуджених. Реабілітація та ресоціалізація є важливими аспектами реформи системи виконання покарань. Ідеї зменшення соціального таврування та інтеграції колишніх засуджених у суспільство поступово стають частиною національної кримінальної політики [4, с. 77].

Україна також стикається з питаннями соціальної нерівності, що може бути джерелом злочинної поведінки. Теорія конфлікту може допомогти в розробці політики, спрямованої на зменшення соціальної напруги і підтримку рівності між різними верствами населення.

Отже, сучасні кримінологічні теорії на світовому рівні надають широкий спектр методологічних інструментів для аналізу та попередження злочинності. В Україні їх впровадження є необхідним кроком у розвитку національної кримінологічної науки та правової політики. Інтеграція цих теорій у національні стратегії боротьби зі злочинністю допоможе більш ефективно реагувати на виклики сучасного суспільства і зменшити рівень злочинності, забезпечуючи безпеку громадян та стабільність держави.

Література

1. Балобанова, Д. О. Динаміка кримінального права України (теоретико-прикладне дослідження). Одеса: Одеський державний університет внутрішніх справ. 2021. С. 96
2. Голубош, В. В. Трансформація підходів поліцейського функціонування в руслі впровадження теорії розбитих вікон і моделі САРО. Transformation of Approaches to Police Functioning in the Route of Implementation of the Theory of Broken Windows and the SARO Model. 2021. С. 85
3. Кріцак, Іван Васильович. Щодо необхідності створення моніторингових кримінологічних груп на регіональному рівні. Проблеми сучасної поліцейстики: тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 квіт. 2022 р.). Харків, 2022. С. 182-187, 2022.
4. Паламарчук, Галина Вікторівна, Галина Вікторівна Паламарчук. Кримінологічні засади запобігання правопорушенням, пов'язаним із переміщенням товарів/предметів через митний кордон, на сучасному етапі в Україні. 2021.

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**